

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **P. L.**, bývajúceho v Ž., t. č. vo výkone trestu odňatia slobody v Ústave na výkon trestu odňatia slobody, Leopoldov, Gucmanová č. 19/670, zastúpeného JUDr. P. Peružekom, advokátom so sídlom v Hlohovci, Radlinského 1, proti žalovanej **EXPRES MEDIA, k.s.**, so sídlom v Bratislave, Vrútocká 48, IČO: 35 792 094, **o ochranu osobností a náhradu nemajetkovej ujmy**, vedenej na Okresnom súde Piešťany pod sp.zn. 7C 16/2009, o dovolaní žalobcu proti uzneseniu Krajského súdu v Trnave z 31. augusta 2010 sp.zn. 10Co 21/2010, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **o d m i e t a**.

Žalovanej náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Piešťany uznesením zo 17. decembra 2009 č.k. 7C 16/2009-31 žalobcovi nepriznal oslobodenie od platenia súdnych poplatkov a neustanovil mu zástupcu z radov advokátov. Po posúdení celkových osobných, majetkových a zárobkových pomerov žalobcu, dospel súd k záveru, že u neho nie sú splnené podmienky na oslobodenie od súdnych poplatkov v zmysle § 138 ods.1 O.s.p. Vychádzal z toho, že žalobca je vo výkone trestu odňatia slobody vlastnou vinou, pričom je tam pracovne zaradený a má pravidelný mesačný príjem, náklady s ubytovaním, stravovaním a iné nevyhnutné výdavky nemá. Keďže žalobca nespĺňa predpoklady pre oslobodenie od súdnych poplatkov, súd mu neustanovil zástupcu z radov advokátov. Poukázal tiež nato, že ustanovenie právneho zástupcu si nevyžaduje ochrana jeho záujmov s prihliadnutím na obsah žaloby, ktorá je na vysokej odbornej úrovni. Uzavrel, že žalobca má možnosť požiadať o poskytnutie právnej pomoci v zmysle zákona č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi. Proti tomuto uzneseniu podal odvolanie žalobca.

Krajský súd v Trnave uznesením z 31. augusta 2010 sp.zn. 10Co 21/2010 napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa potvrdil ako vecne správne (§ 219 ods.1, 2 O.s.p.). Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožnil so skutkovými a právnymi závermi súdu prvého stupňa, v podrobnostiach odkázal na jeho odôvodnenie. Doplnil, že v prejednávanej veci má pochybnosti aj o úspešnosti uplatňovaného práva, pretože zo skutkových okolností vyplývajúcich zo žaloby nevyplýva odôvodnenie vzniku a výšky nemajetkovej ujmy, ktorá je závislá od závažnosti vzniknutej ujmy a okolností, za ktorých došlo k porušeniu práva. Následne sa odvolací súd podrobným spôsobom zaoberal podmienkami priznania finančnej satisfakcie za spôsobnú nemajetkovú ujmu v zmysle § 13 ods.1, 2, 3 Občianskeho zákonníka. Zdôraznil, že primárne účelu nápravy zásahov do práva na ochranu osobnosti slúži forma morálnej satisfakcie a len podporne zákon uvažuje aj o materiálnej satisfakcii. Nemožno pripustiť, aby sa v konkrétnej situácii mohlo odstránenie následkov porušenia práva na ochranu osobnosti udiat výlučne v rovine finančného odškodnenia ujmy. Keďže žalobca v žalobe neuplatňuje žiadnu z foriem morálnej satisfakcie, je vylúčené, aby mohol uspieť s požiadavkou na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. Žalobca nespĺňal predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov, preto nebolo možné vyhovieť ani jeho žiadosti o ustanovenie zástupcu z radov advokátov.

Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca (ďalej aj „dovolateľ“), ktoré doplnil podaním z 31. októbra 2010 a podaním právneho zástupcu z 15. augusta 2014. Dovolanie odôvodnil tým, že mu postupom súdov nižšieho stupňa bola odňatá možnosť konať pred súdom (§ 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p. v spojení s § 237 písm. f/ O.s.p.) a súdy vec nesprávne právne posúdili (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). V dôsledku toho, že nebol oslobodený od zaplatenia súdnych poplatkov, hoci sú u neho splnené podmienky pre oslobodenie od súdnych poplatkov, bol mu upretý prístup k súdu. Súdy nesprávne aplikovali ustanovenie § 138 ods. 1 O.s.p., pretože pre oslobodenie od súdnych poplatkov nie je právne významné, za akých okolností došlo k vzniku sporu, či predmet sporu (ne)súvisí s udalosťami spojenými s osobou žalobcu a jeho odsúdením na trest odňatia slobody na doživotie, ani to, či mohol žalobca využiť na ochranu svojho práva iný právny prostriedok, v ktorom prípade by výška súdneho poplatku bola minimálna. Trval na tom, že sú u neho splnené predpoklady pre oslobodenie od súdnych poplatkov a podrobne opísal svoju majetkovú a finančnú situáciu. S poukazom na judikatúru ESLP bol toho názoru, že zo strany žalovanej došlo k zásahu do jeho osobnostných práv a jeho žaloba je dôvodná. Ustanovený právny zástupca by nedostatky jeho žaloby kvalifikovane odstránil a doplnil, avšak

v dôsledku rozhodnutí súdov mu bolo upreté právo na právneho zástupcu a následne súdy túto skutočnosť využili a spochybnili úspešnosť jeho žaloby. Navyše odvolací súd svoj záver o zrejmej bezúspešnosti žalobcovho návrhu odôvodnil v rozpore s doterajšou súdnou praxou, podľa ktorej pred uplatnením žaloby o náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch nie je nevyhnutné uplatniť žalobou právo na poskytnutie morálnej satisfakcie. Ďalej sa dovolateľ v dovolaní zaoberal skutkovými okolnosťami podanej žaloby a zdôvodnením svojho žalobného nároku po skutkovej a právnej stránke. Z týchto dôvodov žiadal, aby dovolací súd napadnuté rozhodnutia odvolacieho súdu ako aj súdu prvého stupňa zrušil a vrátil vec na nové konanie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací [§ 10a ods. 1 O.s.p. (pozn. dovolacieho súdu: v ďalšom texte sa uvádza Občiansky súdny poriadok v znení pred 1. januárom 2015)] po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236 a nasl. O.s.p.).

Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo sa v občianskoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých občianskoprávny súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom, vrátane dovolacieho konania (I. ÚS 4/2011).

Podľa § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, (len) pokiaľ to zákon pripúšťa. V prejednávanej veci smeruje dovolanie proti uzneseniu. Dovolanie proti uzneseniu je prípustné, ak je ním napadnuté zmeňujúce uznesenie odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 písm. a/ O.s.p.) alebo ak odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločenstiev na zaujatie stanoviska (§ 239 ods. 1 písm. b/ veta prvá O.s.p.). Podľa § 239 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b/ ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia, c/ ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné

(nevykonateľné) na území Slovenskej republiky. Keďže napadnutým je také uznesenie odvolacieho súdu, ktoré nevykazuje znaky uznesení uvedených v § 239 ods. 1 a 2 O.s.p., nemožno prípustnosť proti nemu smerujúceho dovolania vyvodiť z týchto ustanovení.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1, veta druhá O.s.p, ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnuť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti uzneseniu podľa § 239 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je predmet konania významný; ak je konanie postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p., možno ním napadnúť aj rozhodnutia, proti ktorým je inak dovolanie procesne neprípustné (viď napríklad R 117/1999, R 34/1995). Pre záver o prípustnosti dovolania v zmysle § 237 O.s.p. ale nie je významný subjektívny názor účastníka konania tvrdiaceho, že došlo k vade vymenovanej v tomto ustanovení; rozhodujúcim je, že k tejto procesnej vade skutočne došlo.

Dovolateľ existenciu procesných väd konania podľa § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. netvrdil a procesné vady tejto povahy v dovolacom konaní nevyšli najavo. Prípustnosť jeho dovolania preto z týchto ustanovení nevyplýva.

Žalobca v dovolaní výslovne namietal, že mu rozhodnutiami okresného a odvolacieho súdu bola odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Pod odňatím možnosti konať pred súdom podľa § 237 písm. f/ O.s.p. treba rozumieť taký vadný postup súdu v občianskom súdnom konaní, ktorý je v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi, a ktorým sa súčasne odníme

účastníkovi konania možnosť pred ním konať a uplatňovať procesné práva priznané mu za účelom zabezpečenia účinnej ochrany jeho práv a oprávnených záujmov. Ide najmä o právo predniesť (doplniť, či doplňovať) návrhy, vyjadriť sa k rozhodným skutočnostiam, k návrhom na dôkazy a k vykonaným dôkazom, právo označiť navrhované dôkazné prostriedky, právo so súhlasom predsedu senátu dávať v rámci výsluchu otázky účastníkom (svedkom) a právo zhrnúť na záver pojednávania svoje návrhy, vyjadriť sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci (čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj § 101 ods. 1, § 117 ods. 1, § 123, § 118 ods.1, § 126 ods. 3, § 131, § 211, § 215 O.s.p.). To znamená, že nie každé porušenie procesných predpisov súdom a tým aj porušenie práva na spravodlivý súdny proces dosahuje intenzitu vady konania, ktorú má na zreteli ustanovenie § 237 písm. f/ O.s.p.

Dovolateľ svoju argumentáciu o existencii vady v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. nezaložil na tvrdení, že súdy mu odňali či upreli niektoré z jeho procesných oprávnení priznaných mu občianskym súdnym poriadkom ale na tom názore, že nesprávne aplikovali ustanovenie § 138 ods.1 O.s.p. – vzali do úvahy okolnosti a hľadiská, ktoré pre posúdenie žiadosti o oslobodenie od súdnych poplatkov idú nad rámec zákona, nesprávne vyhodnotili majetkové pomery žalobcu a nesprávne posúdili úspešnosť podanej žaloby.

Dovolací súd preto považuje za potrebné zdôrazniť, že ustanovenie § 237 písm. f/ O.s.p. dáva odňatie možnosti konať pred súdom do súvislosti výlučne s faktickou procesnou činnosťou súdu, a nie s jeho skutkovým či právnym hodnotením vecí zaujatým v napadnutom rozhodnutí. Dovolanie totiž nie je „ďalším odvolaním“, ale je mimoriadnym opravným prostriedkom určeným na nápravu len výslovne uvedených procesných (§ 237 O.s.p., § 241 ods.2 písm. b/ O.s.p.) a hmotnoprávných vád (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Ústavný súd vo svojich rozhodnutiach tiež judikoval, že do práva na spravodlivý súdny proces nepatrí právo účastníka konania, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov (IV. ÚS 252/04). Súčasne právo na spravodlivý súdny proces neznamená ani právo na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, teda aby bolo rozhodnuté v súlade s jeho požiadavkami a právnymi názormi (I. ÚS 50/04).

Po preskúmaní obsahu spisu dovolací súd nezistil žiadne porušenie procesných predpisov zo strany súdov nižšieho stupňa, žalobcovi neboli odňaté jeho procesné práva, čo napokon ani netvrdil. Samotné nepriznanie oslobodenia od súdnych poplatkov bez ďalšieho

nezakladá vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Námietky dovolateľa z hľadiska ich obsahu (§ 41 ods.2 O.s.p.) smerujú voči právnomu posúdeniu veci. Právne posúdenie veci spočíva v činnosti súdu, pri ktorej zistený skutkový stav podriaďuje pod skutkovú podstatu príslušnej právnej normy (v danom prípade § 138 ods. 1 O.s.p. a § 30 O.s.p.), na základe čoho dospieva k záveru, či sa právo prizná alebo neprizná. Touto činnosťou súdu ale nemôže dôjsť k odňatiu možnosti účastníka konania pred súdom konať, lebo právnym posúdením veci sa mu neodníma možnosť uplatnenia jeho procesných práv v konaní v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. (viď uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 2 Cdo 112/2001 uverejnené v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č.43/2003 a uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 2 Cdo 50/2002 uverejnené v časopise Zo súdnej praxe pod č. 1/2003).

Z ustanovenia § 138 ods. 1 O.s.p. vyplýva, že k tomu, aby súd mohol oslobodiť účastníka konania od zaplatenia súdneho poplatku, musia byť súčasne splnené dve podmienky, a to: nepriaznivá finančná situácia a pravdepodobnosť úspechu v danom konaní na strane žiadateľa. V prejednávannej veci z obsahu rozhodnutí súdov nižšieho stupňa vyplýva, že sa zaoberali majetkovými pomermi žalobcu ako aj predpokladom úspešnosti podanej žaloby a na základe dostatočne odôvodnených úvah dospeli k záveru že, a/ majetkové pomery žalobcu neodôvodňujú priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov a b/ vo veci ide o pravdepodobne bezúspešné uplatňovanie práva žalobcom. Je teda zrejmé, že súdy pri svojom rozhodovaní vzali do úvahy tie kritéria, ktoré ustanovenie § 138 ods. 1 O.s.p. na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov viaže. Správnosťou záverov súdov nižšieho stupňa, t.j. či u žalobcu (ne)boli tieto kritériá skutočne splnené, založených na hodnotení podmienok vyplývajúcich z ustanovenia § 138 ods. 1 O.s.p., sa však dovolací súd nezaoberal vzhľadom na procesnú neprípustnosť podaného dovolania.

Otázkou vzťahu medzi právom na prístup k súdu a povinnosťou zaplatiť súdny poplatok sa zaoberal aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý v rozsudku zo dňa 19. júna 2001, č. sťažnosti 28249/95, vo veci Kreuz proti Poľsku (odsek 59, 60), uviedol, že nikdy nevylúčil možnosť, že záujmy riadneho chodu justície môžu odôvodňovať zavedenie finančného obmedzenia na prístup jednotlivca k súdu a konštatoval, že požiadavku zaplatiť súdny poplatok v súdnom konaní nemožno pokladať za obmedzenie práva účastníka na prístup k súdu, ktoré je nezlučiteľné per se s článkom 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (m.m. vo veci Brualla Gómez de la Torre v. Španielsko

rozsudok z 19. decembra 1997, odsek 33; vo veci Tolstoy - Miloslavsky v. Spojené kráľovstvo rozsudok z 13. júla 1995, odsek 61). Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze č. PL. ÚS 38/1999 uviedol, že hoci čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd zaručuje každému právo na prístup k súdu, ako aj konkrétne procesné garancie v konaní pred ním, nezaručuje mu aj právo na bezplatné súdne konanie (m.m.II. ÚS 142/04).

S poukazom na vyššie uvedené dospel dovolací súd k záveru, že postup a rozhodnutia súdov, v dôsledku ktorých žalobcovi nebolo priznané oslobodenie od súdnych poplatkov a ustanovený právny zástupca, nemali za následok znemožnenie realizácie procesných práv žalobcu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Pokiaľ žalobca v dovolaní namietal aj nesprávne právne posúdenie veci, dovolací súd opätovne uvádza, že právne posúdenie veci súdmi nižších stupňov je síce relevantným dovolacím dôvodom (viď § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), ktorý však sám osebe nezakladá procesnú prípustnosť dovolania (viď R 54/2012 a tiež niektoré ďalšie rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, napr. rozhodnutie z 29. júna 2010 sp.zn. 1 Cdo 62/2010, z 29. novembra 2010 sp.zn. 2 Cdo 97/2010, z 9. júna 2011 sp.zn. 3 Cdo 53/2011, z 24. mája 2011 sp.zn. 4 Cdo 68/2011, z 23. júna 2011 sp.zn. 6 Cdo 41/2011). I keby teda tvrdenia žalobcu boli opodstatnené (dovolací súd ich z uvedeného aspektu neposudzoval), mali by za následok nanajvýš vecnú nesprávnosť napadnutého rozhodnutia, nezakladali by ale prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O.s.p. V dôsledku toho by posúdenie, či odvolací súd (ne)použil správny právny predpis a či ho (ne)správne interpretoval alebo či zo správnych skutkových záverov vyvodil (ne)správne právne závery, prichádzalo do úvahy až vtedy, keby dovolanie bolo procesne prípustné, o taký prípad ale v prejednávanej veci nešlo.

Keďže procesná prípustnosť dovolania žalobcu nevyplýva z ustanovenia § 239 O.s.p. ani § 237 O.s.p., dovolací súd odmietol jeho dovolanie ako smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému dovolanie nie je prípustné (§ 243b ods. 5 O.s.p. a § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

V dovolacom konaní úspešnej žalovanej vzniklo právo na náhradu trov dovolacieho konania proti žalobcovi, ktorý úspech nemal (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224

ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.). Najvyšší súd Slovenskej republiky jej však náhradu trov dovolacieho konania nepriznal, pretože si ju neuplatnila (§ 151 ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

P o u ě n í e: Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 17. marca 2016

JUDr. Helena Haukvitzová, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Dagmar Falbová